

**„Celować dobrze, strzelać celnie i szybko” – od instrukcji Suworowa
do rosyjskich i radzieckich karabinów snajperskich**

Suworow i jego instrukcje dla żołnierzy

„Strzelaj rzadko, lecz celnie” – mawiał wielki wódz Aleksander W. Suworow. Jego słowa nie straciły po dziś dzień swej aktualności, a zagadnienia związane ze strategią i taktyką, propagowane w jego instrukcjach, wciąż stanowią temat zajęć na rosyjskich uczelniach wojskowych.

Aleksander Suworow urodził się w 1730 r. w Moskwie w rodzinie byłego oficera pułku Preobrażeńskiego. W wieku 12 lat został on zapisany jako żołnierz do pułku Siemionowskiego, a w 17 roku życia rozpoczął służbę wojskową w stopniu młodszego podoficera. Dzięki wyjątkowym zdolnościom osiągał on stopniowo coraz wyższe stanowiska, a po spektakularnych sukcesach, odniesionych w kampanii tureckiej i polskiej, został mianowany feldmarszałkiem.

Suworow odznaczał się wyjątkowym zamiłowaniem do historii wojskowości. Studiował on operacje wojskowe wielu znakomitych wodzów, takich jak Cezar czy Aleksander Macedoński. W XVIII w. Suworow brał bez przerwy udział w licznych wojnach, które prowadziła Rosja – z Niemcami, Turkami, Polakami i Francuzami. Zdobyte doświadczenia umożliwiły mu opracowanie własnych zasad sztuki wojennej. Podkreślał on konieczność wiązania teorii z praktyką. W swej autobiografii pisał: „Żadnych batalii nie można wygrać w gabinetach, teoria bez praktyki jest martwa”.

Ten wybitny wódz był autorem utworu zatytułowanego „Nauka zwyciężania”, stanowiącego zbiór instrukcji dla żołnierzy i oficerów. Dzieło to zostało napisane prostym i jasnym językiem. Zawiera ono dokładne, lecz łatwe do zapamiętania wskazówki. Wymagał on od żołnierzy dobrego wyszkolenia fizycznego i wojskowego. Często mawiał: „Podczas szkolenia, tak jak na wyprawie. Łatwo podczas szkolenia – trudno na wyprawie, trudno podczas szkolenia – łatwo na wyprawie”. Zaprawiał on żołnierzy do męstwa, zachowania zimnej krwi i wytrwałości w boju. Od każdego z nich wymagał świadomego stosunku do własnych czynów i jasnego rozumienia postawionych zadań bojowych.

Strategia i taktyka Suworowa opierały się na trzech głównych zasadach sztuki wojennej: ocenie sytuacji, szybkości i ataku. Istotą oceny sytuacji, w jego mniemaniu, jest umiejętność należytego rozpoznania głównego wroga oraz wzięcie pod uwagę wykorzystanie warunków terenowych i cech charakterystycznych przeciwnika. Suworow dowodził, że do wykonania planu strategicznego konieczne są szybkość i atak. Podnosił on konieczność uderzenia na wroga, zanim ten zdąży się opamiętać, zebrać siły i przygotować opór. Jego zdaniem, żołnierz powinien kształtować swą psychikę nie do obrony i odwrotu, lecz do śmiałego i miażdżącego uderzenia na wroga. Suworow wysoko cenił znaczenie ataku na bagnety i gwałtownego natarcia w decydującym momencie bitwy.

Równocześnie wymagał on umiejętnego wykorzystania ognia karabinowego i artyleryjskiego. Suworow powtarzał często: „Strzelaj rzadko, lecz celnie”. Jego instrukcje zawierają następujące wskazówki: „Obchodzić się dobrze z bronią i utrzymywać ją w czystości, nie posuwając się do polerowania żelaza, co jest szkodliwe dla broni i niepotrzebnie pomnaża pracę żołnierza ... Uczyć się nabijać broń zręcznie i starannie, celować dobrze, strzelać celnie i szybko ... Uczyć żołnierza biegać szybko, strzelać skrycie, ukrywać się w rowach i nierównościach terenu, chować się za kamienie, krzaki, pagórki, strzelać z ukrycia i kładąc się na wznak nabijać broń ...”.

W takich oto instrukcjach uczył Suworow należytego zachowania się w boju i opanowania sztuki wojennej. Wdrożenie jego prostych zasad, przystosowanych do nowych realiów, umożliwiło popularyzację strzelectwa wśród młodzieży w Związku Radzieckim począwszy od końca lat 20. XX w. Szczególna rola w propagowaniu wychowania wojskowo-patriotycznego przypadła organizacji, zwanej Osoawiachim, co można przetłumaczyć jako Towarzystwo Współdziałania w Sprawach Obrony i Budownictwa Lotniczo-Chemicznego (*Осоавиахим - Общество содействия обороне, авиационному и химическому строительству*). Organizacja ta powstała 23 stycznia 1927 r. Odegrała ona bardzo ważną rolę w przygotowaniu młodzieży (zarówno chłopców, jak i dziewcząt) do pełnienia służby w szeregach Armii Czerwonej. Członkowie tej organizacji odbywali szkolenia spadochronowe, strzeleckie i lotnicze, zdobywali uprawnienia kierowców, a także uczyli się obsługi sprzętu wojskowego.

Karabin Mosina i karabin snajperski SWT-40

Pierwszy rosyjski karabin powtarzalny powstał w wyniku prac komisji badawczej Głównego Zarządu Artylerii Ministerstwa Wojny Imperium Rosyjskiego. Karabin ten, opracowany przez Siergieja I. Mosina, został wprowadzony do uzbrojenia armii rosyjskiej

w maju 1891 r. pod nazwą „3-liniowy karabin piechoty wz. 1891 r.”. Był on potocznie zwany „triochlinijką”. Wraz z karabinem Mosina, w 1891 r. do uzbrojenia Rosji carskiej został wprowadzony nabój 7,62 mm × 54 mm¹.

Karabin Mosina wz. 1891/1930 stanowił podstawowy ekwipunek żołnierzy Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej. Karabin snajperski różnił się od standardowego karabinu Mosina w niewielkim stopniu. Pierwsza różnica, widoczna gołym okiem, polegała na zamontowaniu na nim celownika optycznego PE (Jemieljanowa). Celownik ten, umiejscowiony nad lufą, składał się z długiej metalowej rurki, posiadającej dwa bębny, służące do regulacji. Konstrukcja ta powodowała, że naboje nie trafiały do komory naboju z magazynku i należało umieszczać tam je pojedynczo. Kolejna różnica wiązała się z tym, że lufy do karabinów snajperskich były produkowane z lepszych gatunków stali i obrabiane na bardziej precyzyjnych maszynach tokarskich. Dzięki temu uzyskiwano większą skuteczność ich działania. Karabiny te składano ręcznie i dokładnie przystrzeliwano.

Drugim karabinem snajperskim, który pojawił się przed wybuchem Wielkiej Wojny Ojczyźnianej, był samopowtarzalny karabin Tokariewa, noszący oznaczenie SWT-40 (*CBT - Самозарядная Винтовка Токарева*).

Konstrukcja karabinu SWT-40 w porównaniu z karabinem Mosina była bardzo skomplikowana. Jego mechanizm składał się ze 143 elementów – zarówno niewielkich rozmiarów, małych, jak i bardzo małych. Powodowało to znaczne trudności z dbaniem o niego w warunkach polowych, gdyż ryzyko zanieczyszczenia tego mechanizmu było wysokie.

SWT-40 miał zastąpić karabin Mosina. Jednakże broń ta okazała się droższa w produkcji, a ponadto wymagała od strzelca o wiele wyższej znajomości jej obsługi niż karabinu Mosina. Karabin SWT-40 odmawiał posłuszeństwa w sytuacjach, gdy był naoliwiony zbyt gęstym smarem lub gdy do wnętrza jego mechanizmu dostał się kurz. Ludmiła Pawliczenko, radziecki strzelec wyborowy, która wstąpiła się w bojach pod Odessą i Sewastopolem, do wad tego karabinu zaliczała również to, że po oddaniu strzału widoczny był wyraźny błysk i głośny dźwięk, który demaskował strzelca i uniemożliwiał efektywne wykorzystanie tej broni w samotnych zasadzkach, na przykład w lesie.

Ze względu na masowe niezadowolenie żołnierzy i dowództwa na działanie SWT-40, podjęto decyzję o powrocie do masowej produkcji karabinów i karabinków Mosina, zaś

¹ Cechą szczególną tego naboju jest wystająca kryza łuski.

wytwarzanie tej broni na początku ograniczono, a przed samym zakończeniem wojny zupełnie zaprzestano jej produkcji.

Prace nad nową bronią po zakończeniu Wielkiej Wojny Ojczyźnianej

Pod koniec wojny karabin Mosina uważano już za przestarzały i wymagający modernizacji. W związku z tym podjęto decyzję o konieczności skonstruowania następcy tej broni.

W 1945 i 1947 r. Siergiej G. Simonow przedstawił swoje prototypy karabinu snajperskiego, opierające się na konstrukcji karabinu SKS². Obydwa egzemplarze tej broni posiadały jednak znaczące niedociągnięcia, co nie usatysfakcjonowało dowództwa Sił Zbrojnych ZSRR.

W 1958 r. Główny Zarząd Rakietowo-Artyleryjski ogłosił konkurs, mający na celu wyłonienie najlepszej konstrukcji nowego samopowtarzalnego karabinu snajperskiego kalibru 7,62 mm. Do konkursu przystąpiły trzy grupy inżynierów. Pierwszej grupie przewodniczył S.G. Simonow. Drugą grupę reprezentował Aleksandr S. Konstantinow³, zaś trzecią – Jewgienij F. Dragunow⁴.

Zespół kierowany przez J.F. Dragunowa przedstawił pierwszą wersję karabinu, spełniającą wymogi komisji. Sukcesem zakończyły się także prace grupy pod przewodnictwem A.S. Konstantinowa, natomiast broń przygotowana przez zespół S.G. Simonowa nie została przyjęta ze względu na niezadawalające parametry. W czasie testów porównawczych karabiny Dragunowa i Konstantinowa osiągały zbliżone wyniki.

² Siergiej G. Simonow, konstruktor-rusznikarz. Był on projektantem karabinu AWS-36, który został wprowadzony do uzbrojenia Armii Czerwonej w 1936 r, a także dwukrotnym laureatem Nagrody Państwowej ZSRR. Pierwszą z nich otrzymał on za skonstruowanie w 1941 r. karabinu przeciwpancernego, zaś drugą – za konstrukcję samopowtarzalnego karabinu SKS-45 w 1945 r. Warto podkreślić, że 7,62 mm karabin samopowtarzalny Simonowa był pierwszym karabinkiem na radziecki nabój pośredni. Został on wprowadzony do uzbrojenia w 1949 r. pod nazwą „7,62 mm karabin samopowtarzalny Simonowa wz. 1945”. Broń ta wzorowana jest na wcześniejszej konstrukcji Simonowa z 1938 r. Dzięki zastosowaniu naboju pośredniego o mniejszej mocy poprawiła się niezawodność działania mechanizmów i zmniejszyła się energia odrzutu.

³ A.S. Konstantinow pracował w biurze konstrukcyjnym pod kierownictwem W.A. Diegtariowa, konstruktora ręcznego karabinu maszynowego RPD. Powstanie tego karabinu związane jest z opracowaniem w 1943 r. nowego naboju, którym był 7,62 mm nabój pośredni wz. 43. Dzięki temu pojawiły się nowe możliwości konstruowania broni maszynowej. Wówczas to podjęto decyzję o konieczności skonstruowania zarówno nowego karabinu i karabinka, jak i ręcznego karabinu maszynowego. Prace konstrukcyjne były prowadzone równolegle przez W.A. Diegtariowa, A.I. Sudajewa i S.G. Simonowa. Po przebadaniu przedstawionych prototypów, do uzbrojenia przyjęty został rkm Diegtariowa, noszący oznaczenie RPD. Karabin ten działa na zasadzie odprowadzenia gazów prochowych z przewodu lufy. Jest on zasilany taśmowo przy użyciu taśmy ciągłej z otwartymi ogniwkami. W bębnowym magazynku umieszczone są dwa odcinki taśmy, każda po 50 nabojów, które są połączone nabojem. Magazynek ten przymocowany jest do broni od dołu. Ryglowanie karabinu odbywa się poprzez odchylenie na boki dwóch rygli, umieszczonych symetrycznie.

⁴ J.F. Dragunow urodził się w Iżewsku w 1920 r. Z miastem tym związał on całe swoje życie. W czasie Wielkiej Wojny Ojczyźnianej pracował on jako rusznikarz w warsztatach pułkowych, co umożliwiło mu doskonałe poznanie ręcznej broni strzeleckiej. Dragunow zasłynął jako twórca karabinków sportowych.

Karabin Konstantinowa był zbliżony pod względem konstrukcji do karabinu Dragunowa, przewyższał go jednak technologicznie. Mimo tego, w badaniach poligonowych, podczas których oceniano celność i skupienie, dał on gorsze rezultaty. Sukces karabinu Dragunowa można wyjaśnić tym, jego twórca był utalentowanym konstruktorem broni sportowej i w chwili podjęcia prac nad radzieckim karabinem wojskowym posiadał już cenne doświadczenie w dziedzinie konstrukcji broni. W efekcie w 1962 r. Główny Zarząd Rakietowo-Artyleryjski podjął decyzję o przyjęciu modelu karabinu, przygotowanego przez zespół pod kierownictwem Dragunowa.

Samopowtarzalny karabin snajperski 7,62 mm Dragunowa (SWD)

Oznaczenie SWD to skrót od wyrazów „karabin snajperski Dragunowa” (*CBД - снайперская винтовка Драгунова*). Jest to wyborowy, samopowtarzalny karabin 7,62 mm, którego mechanizm działania opiera się na wykorzystaniu energii części gazów prochowych, które są odprowadzane przez boczny otwór, znajdujący się w lufie. Został on przyjęty na wyposażenie 3 lipca 1963 r.

Do karabinu wyborowego SWD stosowana jest amunicja 7,62 mm × 54 mm R⁵. Karabin posiada wymienny magazynek łukowy o pojemności 10 nabojów, które ułożone są w szachownicy. Szybkostrzelność praktyczna SWD wynosi 30 strz./min.

Karabin posiada mechanizm uderzeniowy typu kurkowego z kurkiem obrotowym. Ryglowanie odbywa się za sprawą obrotu zamka w prawą stronę, co powoduje wejście trzech rygli w opory ryglowe w komorze zamkowej. Mechanizm spustowy SWD pozwala prowadzić tylko ogień pojedynczy. W celu oddania kolejnego strzału należy zwolnić nacisk palca na języku spustowym i ponownie naciska się spust. Karabin posiada dwa bezpieczniki. Pierwszy z nich, nastawny, chroni od przypadkowych wystrzałów. Uruchamia on szynę spustową i blokuje ruch suwadła do przodu. Drugi bezpiecznik, samoczynny, uniemożliwia przedwczesne wystrzały. Jest on uruchamiany przez suwadło.

Karabin ten został skonstruowany z myślą o określonych rodzajach pocisków, dostosowanych do broni ze względu na skok gwintu jej lufy. Pierwotnie konstrukcja tego karabinu została dopasowana do pocisku z rdzeniem stalowym. Broń ta obsługuje także

⁵ Nabój 7,62 mm × 54 mm R był stosowany w ręcznych i uniwersalnych karabinach maszynowych, takich jak *PK* (ręczny karabin maszynowy na dwójnogu) i *PKS* (ciężki karabin maszynowy na podstawie trójnożnej). Zostały one wprowadzone do uzbrojenia Radzieckich Sił Zbrojnych w 1961 r. Początkowo stosowana była konstrukcja trójnożna o masie 7,7 kg, którą w 1969 r. zastąpiono lekką podstawą o masie 4,5 kg. Zmodernizowane bronie otrzymały oznaczenie *PKM* i *PKMS*. W wersji zmodernizowanej broń ważyła 7,5 kg, zaś wersja z 1961 r. – 9 kg. Cechą charakterystyczną tej broni jest wyuskiwacz, służący do wyciągania naboju z taśmy.

pociski smugowe T-46 i przeciwpancerno-zapalające B-32. SWD strzela ponadto specjalnymi nabojami snajperskimi 7N1 z rdzeniem ołowianym. Naboje te zostały opracowane przez W.M. Sabielnikowa, P.F. Sazonowa i W.M. Dworianinowa. Amunicja ta posiada pustą przestrzeń w swym czubku, co daje lepszą stabilizację oraz precyzję. Nabój 7N1 został przyjęty do uzbrojenia w 1967 r. Amunicja ta została w późniejszym czasie zastąpiona nabojem 7N14. Nabój ten posiada z kolei utwardzony stalowy rdzeń, co umożliwia przebijanie kamizelek kuloodpornych.

Karabin SWD jest wyposażony w celownik optyczny PSO-1 o czterokrotnym powiększeniu i kącie widzenia 6°. Celownik ten został opracowany przez A.I. Owczinnikowa i L.A. Glyzowa. Posiada on znak celowniczy do strzelania na odległość do 1000 m, podziałkę poprawek bocznych o dokładności do jednej tysięcznej i dodatkowe znaki celownicze do 1100, 1200 i 1300 m.

Karabin został ponadto wyposażony w odejmowany bagnet płaski wz. 1959 typ 6H4. Jest to ten sam bagnet, który posiada zmodernizowany karabinek Kałasznikowa (AKM)⁶. Bagnet ten, połączony z pochwą, tworzy nożyce, mogące służyć do przecinania drutu, jak również przewodów elektrycznych, znajdujących się pod napięciem elektrycznym.

Wykorzystana literatura:

Болотин Д.Н., *Советское стрелковое оружие за 50 лет*, ВИМАИВВС, Ленинград 1967.

Болотин Д.Н., *История советского стрелкового оружия и патронов*, Полигон, Санкт-Петербург 1995.

Пичужкин Н.А., Васильев В.П., *Русская армия в XVIII веке. Организация и строение*, ООО УМЦ Триада, Москва 2014.

Попенкер М.Р., Милчев М.Н., *Вторая мировая: Война оружейников*, Эксмо, Москва 2008.

Ростунов И.И., *Генералиссимус Александр Васильевич Суворов: жизнь и полководческая деятельность*, Воениздат, Москва 1989.

Kochański S., *Automatyczna broń strzelecka*, Wydawnictwo Czasopism i Książek Technicznych SIGMA NOT, Warszawa 1991.

Kochański S., *Broń strzelecka lat osiemdziesiątych*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1985.

Pawliczenko L., *Pani Śmierć. Najsłynniejsza snajperka frontu wschodniego*, Wydawnictwo RM, Warszawa 2018.

⁶ Zmodernizowany karabinek Kałasznikowa wprowadzono do uzbrojenia w 1959 r.